

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA POLSKIEGO NA POSZCZEGÓLNE OCENY W KLASIE SIÓDMEJ

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie tekstów literackich – uczeń:

- analizuje i wykorzystuje informacje z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego, publicystycznego w tworzonej wypowiedzi,
- czyta teksty dawne i współczesne, także spoza programu nauczania, inicjuje dyskusje na ich temat, porównuje utwory między sobą.

2. Odbiór tekstów kultury – uczeń:

- interpretuje teksty literackie i inne teksty kultury, uwzględnia konteksty ważne dla interpretacji, odczytuje znaczenia dosłowne, przenośne i symboliczne,
- wyraża ocenę i krytycznie odnosi się do zachowań, postaw, wartości bohaterów literackich, uwzględnia system moralny i etyczny,
- praktycznie i twórczo wykorzystuje informacje zawarte w różnych tekstach kultury.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE – uczeń:

- świadomie i celowo wykorzystuje wiedzę językową w zakresie fleksji, składni, fonetyki, słownictwa, kultury języka w tworzonych wypowiedziach,
- odczytuje sens przenośny tekstów, wynikający ze świadomego kształtowania jego warstwy językowej.
- samodzielnie rozwija umiejętności językowe i poszerza zakres wiedzy w tej dziedzinie.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki – uczeń:

- aktywnie uczestniczy w dyskusji, rzeczowo przedstawia własne zdanie i wnioski na określony temat,
- wygłasza z pamięci przemówienie, tekst poetycki, monolog i interpretuje go głosowo, w sposób szczególny dba o poprawność wymowy, intonacji.

2. Mówienie i pisanie – uczeń:

- samodzielnie tworzy spójne, logiczne, bogate leksykalnie wypowiedzi, przedstawia ciekawe, oryginalne ujęcie tematu, wyraża własne stanowisko, dobiera właściwe i przekonujące argumenty, uwzględniające konteksty,
- krytycznie i rzeczowo potrafi ocenić pracę innych, analizuje wykonane zadania i przedstawia własne spostrzeżenia,
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE – uczeń:

- twórczo, świadomie, swobodnie posługuje się informacjami z różnych źródeł, np. słowniki (ortograficzny, poprawnej polszczyzny, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, frazeologiczny, terminów i bohaterów literackich), encyklopedie, czasopisma, książki, strony internetowe do tworzenia tekstów (informacyjnych, oceniających, argumentacyjnych),
- w sposób szczególny dba o poprawność wypowiedzi (ortograficzną, interpunkcyjną, językową, merytoryczną) wykorzystując wiadomości i materiały z różnych źródeł, np. słowniki, poradniki, audycje radiowe, programy telewizyjne, strony internetowe.

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dobrą oraz:

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie tekstów literackich – uczeń:

- szczegółowo opisuje problematykę i sens utworu, wyraża swoją opinię na jego temat i rzeczowo ją uzasadnia, porównuje teksty między sobą,
- czyta teksty dawne i współczesne na poziomie dosłownym oraz odczytuje informacje wyrażone pośrednio i na poziomie symbolicznym, zwraca uwagę na prawidłową intonację, akcentowanie, interpunkcję i budowę rytmiczną utworu,
- wyjaśnia funkcję tekstu informacyjnego i perswazyjnego, odnosi się do sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę (perswazji, manipulacji),
- analizuje i interpretuje informacje zawarte w tekście, odwołuje się do nich we własnej wypowiedzi.

2. Odbiór tekstów kultury – uczeń:

- analizuje tekst kultury pod względem formalnym i treściowym, interpretuje znaczenia metaforyczne i symboliczne,
- dostrzega i interpretuje zastosowane w dziele zabiegi perswazji językowej i pozajęzykowej, manipulacji, ironii, wskazuje ich funkcje i cel użycia,
- analizuje zastosowanie tragizmu i komizmu w tekście,
- w sposób płynny analizuje elementy świata przedstawionego w dziele epickim,
- swobodnie objaśnia postawy, cechy i motywy działania bohaterów literackich, odnosi się do ich doświadczeń i otaczającej ich rzeczywistości, wyraża opinię o nich w odniesieniu do podstawowych wartości, porównuje bohaterów między sobą,
- określa funkcję i analizuje zastosowanie środków stylistycznych w utworach, wykorzystujące te działania w interpretacji tekstów,
- analizuje i interpretuje utwory literackie na podstawie ich przynależności gatunkowej,
- objaśnia funkcję dzieł sztuki teatralnej i filmowej, interpretuje je, podaje przykłady i świadomie wybiera z oferty, te które są wartościowe i dla niego interesujące,
- analizuje związki między różnorodnymi tekstami kultury, porównuje je między sobą, odnosząc się do odpowiednich kontekstów.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego – uczeń:

- swobodnie rozpoznaje i nazywa odmienne i nieodmienne części mowy, odmienia i określa formy gramatyczne odmiennych części mowy, stosuje poprawne formy w tworzonych wypowiedziach,
- poprawnie i biegle tworzy i odmienia imiesłowy, potrafi wskazać ich typy,

- wskazuje i nazywa części zdania (oraz ich typy): podmiot, orzeczenie, przydawka, dopełnienie, okolicznik, określa ich funkcje w wypowiedzeniu,
- swobodnie i celowo stosuje różne typy związków wyrazowych (współrzędne i podrzędne) i wypowiedzeń (oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe, neutralne) pojedynczych i złożonych w tekstach,
- konstruuje zdania złożone współrzędnie (łączne, rozłączne, wynikowe, przeciwstawne) i podrzędnie (podmiotowe, orzecznikowe, przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe) przy użyciu odpowiednich spójników, potrafi je nazwać, zna ich funkcje oraz używając ich, swobodnie tworzy teksty,
- płynnie sporządza wykresy rozbudowanych zdań pojedynczych i złożonych, określa typy i funkcje zdań,
- świadomie wykorzystuje w praktyce wiedzę z zakresu słownictwa i fonetyki do tworzenia twórczych wypowiedzi,
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury oraz świadomie kształtuje wypowiedź przy pomocy środków językowych.

2. Zróżnicowanie języka – uczeń:

- świadomie konstruuje wypowiedzi z użyciem wyrazów pokrewnych, bliskoznacznych, homonimów, antonimów, powiedzeń, przysłów, związków frazeologicznych, używa różnorodnego słownictwa, aby wzbogacić wypowiedź, wyjaśnia znaczenie wyrażenń przenośnych,
- zawsze poprawnie zapisuje i stosuje różne typy skrótów i skrótowców,
- płynnie dostrzega różnice między treścią a zakresem wyrazu,
- w sposób szczególny dba o poprawność stylistyczną i słownikową wypowiedzi.

3. Komunikacja językowa i kultura języka – uczeń:

- biegle określa nastrój i swobodnie tworzy wypowiedź w różnych kontekstach sytuacyjnych, zawsze dostosowuje styl i język wypowiedzi,
- płynnie określa znaczenie i funkcję komunikatów: informacyjnego, ikonicznego literackiego, reklamowego, publicystycznego,
- posługuje się normą wzorcową i użytkową języka,
- dostrzega własne i cudze błędy językowe, potrafi je poprawić,
- w sposób szczególny dba o zasady etykiety językowej.

4. Ortografia i interpunkcja – uczeń:

- swobodnie stosuje poznane zasady interpunkcyjne i ortograficzne (pisownia u i ó, rz i ż, ch i h, om, on, em, en, ą, ę, wielkiej i małej litery, spółgłosek miękkich, przymiotników złożonych, partykuły -nie i cząstki -by z różnymi częściami mowy) oraz wyjątki od poznanych reguł,
- wykorzystuje wiedzę słownikową w zakresie poprawności zapisu, poprawia błędy we własnych tekstach i w wypowiedziach rówieśników.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki – uczeń:

- aktywnie uczestniczy w dyskusji na tematy dotyczące codzienności, otaczającej rzeczywistości, lektur, utworów poetyckich, filmu, świadomie stosuje środki językowe, które podkreślają stosunek do wypowiedzanych treści, uzasadnia własne stanowisko przy pomocy rzeczowych argumentów, stara się prowadzić dyskusję,
- zawsze przestrzega zasad etykiety językowej, unika kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi,
- świadomie tworzy poprawne pod względem logicznym, konstrukcyjnym, spójne, przemówienie i je płynnie wygłasza, celowo stosuje retoryczne środki wyrazu,
- swobodnie wygłasza utwór z pamięci, stosując zasady poprawnej, wymowy, intonacji, prawidłowo rozkładając akcenty wyrazowe i zdaniowe, interpretuje utwór głosowo pod względem formalnym i semantycznym,
- wyraża rzeczową opinię na temat recytacji własnych i rówieśników oraz uzasadnia ocenę, porównuje własne wrażenia ze zdaniem innych.

2. Mówienie i pisanie – uczeń:

- płynnie i swobodnie formułuje wypowiedzi twórcze, interesujące dla odbiorcy, bogate leksykalnie, logiczne i spójne, przejrzyste pod względem kompozycji, zgodne z tematem, uporządkowane i poprawne pod względem językowym i stylistycznym, prezentuje własne zdanie i je w sposób rzeczowy uzasadnia,
- zawsze poprawnie stosuje odpowiedni układ graficzny i redaguje: list prywatny i oficjalny, opis miejsca, krajobrazu, w postaci, przedmiotu, zwierzęcia, przeżyć, a sprawozdanie, kartkę z pozdrowieniami, dedykację, podziękowanie, streszczenie,
- szczegółowo, funkcjonalnie i poprawnie opisuje obraz, rzeźbę, plakat, ilustrację, grafikę, odwołując się do odpowiednich kontekstów, stosuje słownictwo właściwe dla danej dziedziny sztuki, podejmuje próbę interpretacji dzieła,
- zapisuje logicznie i rzeczowo rozprawkę, odpowiednio dobierając argumenty i przykłady, także odnoszące się do literatury, codzienności, innych tekstów kultury,
- redaguję opowiadanie twórcze i odtwórcze, wywiad interesujące dla odbiorcy oraz poprawne pod względem treści i formy,
- charakteryzuje postać rzeczywistą i fikcyjną, wartościuje zachowania i postawy postaci w odniesieniu do otaczającej rzeczywistości, analizuje jej uczucia, przedstawia własną opinię i ją uzasadnia,
- w sposób szczególny dba o zasady poprawności ortograficznej, interpunkcyjnej, językowej, estetykę zapisu.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE – uczeń:

- świadomie i celowo korzysta z informacji w słowniku ortograficznym, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny, encyklopediach, poradnikach, aby wzbogacić własną wypowiedź pod względem treściowym i językowym,
- z własnej inicjatywy korzysta z zasobów znajdujących się w bibliotekach stacjonarnych i on-line, zasobach muzeów, innych instytucji udostępniających materiały o charakterze edukacyjnym,
- wyszukuje wiarygodne informacje w Internecie, książkach, czasopiśmie, porównuje zgromadzone wiadomości między sobą,
- efektywnie stosuje technologię informacyjną do rozwijania zainteresowań.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną oraz:

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie tekstów literackich – uczeń:

- opisuje problematykę i sens utworu, wyraża swoją opinię na jego temat, uzasadnia swoje stanowisko,
- czyta teksty dawne i współczesne na poziomie dosłownym, odczytuje informacje wyrażone pośrednio,
- rozumie funkcję tekstu informacyjnego i perswazyjnego,
- określa rolę osoby mówiącej w tekście,
- analizuje informacje zawarte w tekście, przypisach, indeksie, przekształca je, parafrazuje, wykorzystuje we własnej wypowiedzi.

2. Odbiór tekstów kultury – uczeń:

- analizuje tekst kultury, odczytuje go na poziomie dosłownym i metaforycznym, określa jego funkcje, symbolikę,
- podejmuje próbę interpretacji tytułu utworu,
- analizuje zastosowane w dziele zabiegi perswazji językowej i pozajęzykowej (np. w reklamie), manipulacji, ironii (np. w satyrze),
- określa elementy tragiczne i komiczne w utworze oraz ich funkcje,
- analizuje elementy świata przedstawionego w dziele epickim,
- objaśnia postawy i motywy działania bohaterów literackich, odnosi się do ich doświadczeń i otaczającej ich rzeczywistości, wyraża opinię o nich w odniesieniu do podstawowych wartości,
- określa funkcję i analizuje zastosowanie środków stylistycznych w utworach,
- rozpoznaje i uzasadnia przynależność gatunkową utworów literackich, podaje przykłady określonych gatunków lirycznych, epickich, dramatycznych i ich cechy
- wskazuje elementy publicystyczne w tekście prasowym,
- objaśnia funkcję dzieł sztuki teatralnej i filmowej,
- analizuje związki między różnorodnymi tekstami kultury, wskazuje konteksty dzieł.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego – uczeń:

- rozpoznaje i nazywa odmienne i nieodmienne części mowy, odmienia i określa formy gramatyczne odmiennych części mowy, stosuje poprawne formy w tworzonych wypowiedziach,
- tworzy i odmienia imiesłowy, potrafi wskazać ich typy,
- wskazuje i nazywa części zdania, w tym rodzaje podmiotu, orzeczenia, okolicznika, zna ich funkcje w wypowiedzeniu,
- nazywa i tworzy współrzędne i podrzędne związki wyrazowe,

- celowo stosuje różne typy wypowiedzi (oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe, neutralne) pojedynczych i złożonych w tekstach,
- konstruuje zdania złożone współrzędnie (łączone, rozłączone, wynikowe, przeciwstawne) i podrzędnie (podmiotowe, orzecznikowe, przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe) przy użyciu odpowiednich spójników, potrafi je nazwać,
- płynnie sporządza wykresy zdania pojedynczego, złożonego, również wielokrotnie,
- świadomie i swobodnie stosuje wiedzę o budowie składniowej zdań w tworzeniu wypowiedzi, przekształcaniu różnych typów wypowiedzi,
- rozpoznaje wyrazy podstawowe i pochodne, format, rdzeń, podstawę słowotwórczą wyrazu, tworzy rodzinę wyrazów,
- wykorzystuje wiedzę o rodzajach i funkcjach formantów w tworzeniu wyrazów,
- płynnie dzieli głoski na dźwięczne i bezdźwięczne, ustne i nosowe, miękkie i twarda, wykorzystuje wiedzę do poprawnego zapisu wyrazów,
- wykorzystuje w praktyce wiedzę o zjawiskach fonetycznych: utracie dźwięczności w wygłosie, upodobnieniach pod względem dźwięczności i uproszczeniach grup spółgłoskowych.

2. Zróżnicowanie języka – uczeń:

- świadomie stosuje wyrazy pokrewne i bliskoznaczne, powiedzenia, przysłowia, związki frazeologiczne, aby wzbogacić wypowiedź, wyjaśnia znaczenie wyrażen przerośnych,
- rozróżnia homonimy, synonimy, antonimy,
- stosuje różne typy skrótów i skrótowców, poprawnie je zapisując,
- dostrzega różnice między treścią a zakresem wyrazu,
- wykorzystuje różne odmiany i style języka, wyrazy rodzime i zapożyczone, słownictwo ograniczonym zasięgu w zależności od potrzeb tworzonej wypowiedzi.

3. Komunikacja językowa i kultura języka – uczeń:

- określa nastrój i kontekst sytuacji komunikacyjnej,
- inicjuje i podtrzymuje kontakty z odbiorcą, używa odpowiedniego stylu i języka wypowiedzi,
- rozpoznaje i wyraża intencje wypowiedzi dosłownie i w sposób przerośny,
- określa funkcję komunikatów: informacyjnego, ikonicznego literackiego, reklamowego, publicystycznego,
- posługuje się, czasami z pomocą normą wzorcową i użytkową języka,
- dostrzega własne błędy językowe i je poprawia,
- dba o zasady etykiety językowej.

4. Ortografia i interpunkcja – uczeń:

- sprawnie wykorzystuje poznane zasady interpunkcyjne i ortograficzne (pisownia u i ó, rz i ż, ch i h, om, on, em, en, ą, ę, wielkiej i małej litery,

- spółgłosek miękkich, przymiotników złożonych, partykuły -nie i cząstki -by z różnymi częściami mowy),
- korzysta z odpowiednich słowników (ortograficznego, poprawnej polszczyzny) w razie wątpliwości i weryfikuje własną wiedzę,
 - dostrzega własne i cudze błędy w tekście, potrafi je poprawić.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki – uczeń:

- inicjuje rozmowę i ją podtrzymuje, aktywnie uczestniczy w dyskusji na tematy dotyczące codzienności, otaczającej rzeczywistości, lektur, utworów poetyckich, filmu, uzasadnia własne stanowisko przy pomocy rzeczowych argumentów,
- posługuje się bogatym zasobem werbalnych i pozawerbalnych środków przekazu,
- przestrzega zasad etykiety językowej, unika kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi,
- swobodnie i płynnie wygłasza przygotowane przemówienie, monolog, celowo wykorzystuje retoryczne środki wyrazu,
- wygłasza utwór z pamięci, interpretuje formę i treść utworu przy pomocy głosu, swobodnie i poprawnie posługuje się zasadami wymowy, intonacji, akcentowania,
- wyraża opinię na temat recytacji własnych i rówieśników oraz uzasadnia ocenę.

2. Mówienie i pisanie – uczeń:

- płynnie i swobodnie formułuje wypowiedzi logiczne i spójne, przejrzyste pod względem kompozycji, zgodne z tematem, uporządkowane i poprawne pod względem językowym i stylistycznym, prezentuje własne zdanie i jego sposób rzeczowy uzasadnia,
- samodzielnie stosuje odpowiedni układ graficzny i tworzy: list prywatny i oficjalny, opis miejsca, krajobrazu, w postaci, przedmiotu, zwierzęcia, przeżyć, a sprawozdanie, kartkę z pozdrowieniami, dedykację, podziękowanie, streszczenie,
- szczegółowo opisuje obraz, rzeźbę, plakat, ilustrację, grafikę, odwołując się do odpowiednich kontekstów, podejmuje próbę interpretacji dzieła sztuki,
- zapisuje rozprawkę, odpowiednio dobierając argumenty i przykłady, także odnoszące się do literatury,
- redaguje opowiadanie twórcze i odtwórcze, wykorzystując inne formy wypowiedzi, m.in. charakterystykę postaci, mowę zależną i niezależną (aby zdynamizować akcję),
- wypowiada się z perspektywy świadka lub uczestnika zdarzeń,
- zapisuje wywiad, korzysta z wiadomości zdobytych z różnych źródeł,

- dba o zasady poprawności ortograficznej, interpunkcyjnej, językowej, estetykę zapisu.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE – uczeń:

- korzysta i wybiera potrzebne informacje ze słownika ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny, encyklopedii, poradników, aby sprawdzić poprawność tekstu i wzbogacić własną wypowiedź,
- korzysta w razie potrzeby z materiałów i pomocy dydaktycznych znajdujących się w bibliotekach stacjonarnych i on-line, zasobach muzeów, innych instytucji udostępniających materiały o charakterze edukacyjnym,
- wyszukuje informacje w Internecie, książkach, czasopiśmie, weryfikuje ich wiarygodność,
- efektywnie stosuje technologię informacyjną do realizacji określonych zadań oraz rozwija swoje umiejętności w tym zakresie.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą oraz:

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie tekstów literackich – uczeń:

- określa tematykę utworu, najważniejszy problem, ocenia jego ogólną wartość,
- czyta teksty dawne i współczesne na poziomie dosłownym, stara się odczytać ich znaczenie przenośne,
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym,
- krótko charakteryzuje osobę mówiącą w tekście,
- wybiera potrzebne informacje z tekstu i ocenia ich wartość, odróżnia fakt od opinii,
- wyszukuje informacje zawarte w przypisach, indeksie, słowniczku, posługuje się spisem treści.

2. Odbiór tekstów kultury – uczeń:

- odczytuje tekst kultury na poziomie dosłownym i nieskomplikowany utwór również na poziomie metaforycznym, określa ogólny sens, problematykę utworu, odnosi się do kontekstów, które mogą pomóc w jego zrozumieniu,
- wyraża własne zdanie na temat utworu,
- rozróżnia tekst o charakterze emocjonalnym i argumentacyjnym, określa ich funkcje,
- dostrzega rolę zastosowania w tekście sugestii, perswazji (językowej i pozajęzykowej), ironii, aluzji, kpiny,
- rozpoznaje tragizm i komizm w utworze literackim, określa ich cechy,
- charakteryzuje elementy świata przedstawionego w dziele, zna rolę narracji pierwszoosobowej i trzecioosobowej,
- zna pojęcia realizmu i fantastyki, rozróżnia je w utworze,
- podaje cechy gatunkowe noweli, opowiadania, powieści i jej odmian,
- charakteryzuje postępowanie bohaterów, prezentowane przez nich wartości i motywy działania,
- określa cechy gatunków lirycznych (sonetu, pieśni, hymnu, trenu, fraszki, wiersza wolnego),
- omawia rolę podmiotu lirycznego, bohatera wiersza, autora tekstu poetyckiego,
- określa podstawową funkcję obrazów poetyckich i środków artystycznych w wypowiedzi, w tym neologizmu, eufemizmu, inwokacji,
- podaje przykłady bajek i ballad jako utworów należących do literatury dydaktycznej oraz nazywa ich cechy,
- rozpoznaje elementy różnych rodzajów literackich w balladzie,
- wskazuje cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu sztuki filmowej i teatralnej, zna funkcje środków pozajęzykowych w tych dziedzinach sztuki,
- rozpoznaje symbole i alegorie w tekstach kultury,
- analizuje związki między tekstem kultury a dziełem literackim.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego – uczeń:

- rozpoznaje części mowy: odmienne - rzeczowniki, przymiotniki, czasowniki, liczebniki i ich rodzaje, zaimki, nieodmienne - przysłówki, przyimki, partykuły, spójniki, wykrzykniki,
- odmienia według odpowiednich kategorii i określa formy gramatyczne odmiennych części mowy,
- oddziela temat wyrazu od końcówki, także w wyrazach z obocznościami,
- rozpoznaje typy imiesłówów, zna zasady ich tworzenia i odmiany,
- rozpoznaje na podstawie przykładów omówionych podczas lekcji lub przy pomocy nauczyciela części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik,
- określa związki wyrazów współrzędnych i podrzędnych w zdaniu, wskazuje wyrazy nadrzędne i podrzędne, rozpoznaje zależności między zdaniami składowymi,
- podaje przykłady zdań pojedynczych (rozwinęte, nierozwinęte, oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe) oraz złożonych współrzędnie i podrzędnie,
- dzieli zdanie złożone na zdania składowe,
- tworzy wykresy różnorodnych zdań pojedynczych i złożonych, także wielokrotnie,
- wykorzystuje wiedzę o budowie składniowej zdań w tworzeniu wypowiedzi, przekształcaniu różnych typów wypowiedzeń,
- podaje przykłady: rodziny wyrazów, wyrazów podstawowych i pochodnych, wskazuje formant, rdzeń, podstawę słowotwórczą wyrazu,
- określa funkcje formantów,
- rozumie różnice między słowotwórczym a rzeczywistym znaczeniem wyrazów,
- dzieli głoski na dźwięczne i bezdźwięczne, ustne i nosowe, miękkie i twarde,
- rozumie podstawowe zjawiska fonetyczne: utrata dźwięczności w wygłosie, upodobnienie pod względem dźwięczności, uproszczenie grup spółgłoskowych.

2. Zróżnicowanie języka – uczeń:

- rozróżnia wyrazy pokrewne, bliskoznaczne, homonimy, stosuje je w tworzonych wypowiedziach,
- celowo wzbogaca swoje wypowiedzi o powiedzenia, przysłowia, związki frazeologiczne, utarte porównania,
- prawidłowo posługuje się podstawowymi skrótami i skrótowcami, rozróżnia ich typy,
- zna funkcje środowiskowych i regionalnych odmian języka oraz zróżnicowania stylistycznego wypowiedzi,
- stosuje w wypowiedzi wyrazy rodzime i zapożyczone oraz słownictwo o ograniczonym zasięgu, np. kolokwializmy.

3. Komunikacja językowa i kultura języka – uczeń:

- dostosowuje wypowiedzi do adresata i sytuacji komunikacyjnej, używając właściwego stylu i języka wypowiedzi, stosuje tryb przypuszczający, zwroty grzecznościowe,

- podtrzymuje kontakt ze słuchaczem, używa zwrotów bezpośrednich wyrazów wartościujących,
- wyraża intencje wypowiedzi bezpośrednio i pośrednio,
- podaje przykłady komunikatów: informacyjnego, ikonicznego, literackiego, reklamowego, publicystycznego,
- określa funkcję stosowania normy wzorcowej i użytkowej,
- dostrzega błąd językowy, nie zawsze potrafi go poprawić,
- posługuje się podstawowymi zasadami etykiety językowej.

4. Ortografia i interpunkcja - uczeń

- stosuje podstawowe zasady interpunkcji i pisowni: u i ó, rz i ż, ch i h, om, on, em, en, ą, ę, wielkiej i małej litery, spółgłosek miękkich, przymiotników złożonych oraz najważniejsze wyjątki od poznanych reguł,
- wykorzystuje wiadomości dotyczące różnic między wymową a pisownią w praktyce,
- zapisuje, z reguły poprawnie, partykułę -nie i cząstkę -by z różnymi częściami mowy,
- zna i stosuje podstawowe zasady interpunkcji w zdaniach złożonych oraz zapisie skrótów i skrótowców.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki – uczeń:

- uczestniczy w dyskusji na tematy dotyczące codzienności, lektur, filmu, przedstawia własne doświadczenia i wyraża swoją opinię,
- używa zróżnicowanych środków językowych, tworząc wypowiedź oficjalną i nieoficjalną,
- dostrzega zjawiska łamania etykiety językowej, kłamstwa, manipulacji,
- wygłasza przygotowane wcześniej przemówienie, monolog,
- wygłasza tekst poetycki z pamięci, stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów i zdań, głosem oddaje emocje, nastrój i ogólny sens utworu,
- wyraża opinię na temat recytacji rówieśników i uzasadnia własne zdanie.

2. Mówienie i pisanie – uczeń:

- formułuje wypowiedzi logiczne, spójne, przejrzyste pod względem kompozycji, zgodne z tematem, wyraża w nich własne zdanie i je uzasadnia,
- zachowuje odpowiedni układ graficzny i tworzy: list prywatny i oficjalny, opis miejsca, krajobrazu, postaci, przedmiotu, zwierzęcia, przeżyć, sprawozdanie, kartkę z dziennika, pamiętnika, instrukcję, przepis, zaproszenie, ogłoszenie, kartkę z pozdrowieniami, dedykację, podziękowanie, streszczenie,
- opisuje obraz, rzeźbę, plakat, grafikę stosując odpowiednie słownictwo i odwołując się do kontekstów, dostrzega symbole dzieł sztuki,
- konstruuje, w zależności od potrzeb, notatkę w różnych formach: kilkuzdaniowy tekst, tabela, schemat, mapa myśli,
- zapisuje rozprawkę z tezą lub hipotezą, dobiera odpowiednie argumenty i przykłady, wyciąga logiczne wnioski,

- redaguje opowiadanie twórcze i odtwórcze, umieszczając niezbędne elementy świata przedstawionego oraz wykorzystując inne formy wypowiedzi, np. opis miejsca, postaci, poprawnie zapisuje dialog,
- formułuje, uwzględniając wszystkie niezbędne elementy, charakterystyka postaci rzeczywistej i bohatera literackiego,
- zapisuje wywiad,
- wzbogaca własną wypowiedzi poprawnie wprowadzając do nich cytaty,
- stosuje podstawowe zasady poprawności ortograficznej, interpunkcyjnych, językowej, estetyki zapisu.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE – uczeń:

- korzysta i wybiera potrzebne informacje ze słownika ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny, encyklopedii, czasopism,
- korzysta w razie potrzeby z materiałów i pomocy dydaktycznych znajdujących się w bibliotece,
- wyszukuje informacje w Internecie i ocenia ich rzetelność, wiarygodność.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który spełnia następujące wymagania:

I. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie tekstów literackich – uczeń:

- wypowiada się na temat najważniejszych treści w utworze, odczytuje jego ogólny sens i główną myśl,
- czyta teksty dawne, historyczne i współczesne,
- rozumie polecenia, formułuje krótkie pytania i odpowiedzi,
- rozróżnia informację od perswazji w tekście,
- wskazuje i nazywa emocje osoby mówiącej,
- wyszukuje w tekście najbardziej istotne informacje, opinie, fakty, rozróżnia informacje prawdziwe od fikcji i kłamstwa.

2. Odbiór tekstów kultury – uczeń:

- odczytuje tekst kultury samodzielnie na poziomie dosłownym i z pomocą na poziomie metaforycznym, określa główny temat i problematykę utworu, wskazuje konteksty, w których jest on umiejscowiony, np. historyczny, biograficzny, kulturowy,
- wskazuje tekst argumentacyjny i jego elementy: tezę, argument, przykład, określa charakter emocjonalny lub argumentacyjny utworu,
- dostrzega z pomocą nauczyciela zastosowanie sugestii, perswazji, ironii, aluzji w tekście,
- wskazuje elementy tragiczne i komiczne w utworze,
- wymienia gatunki epickie i cechy epiki jako rodzaju literackiego,
- nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, rozróżnia narratora pierwszoosobowego i trzecioosobowego,
- wyodrębnia opowiadanie i opis jako element kompozycyjny dłuższego tekstu,
- wskazuje istotne wartości i motywy postępowania bohaterów przedstawiane w tekście,
- wymienia cechy liryki jako rodzaju literackiego i gatunki liryczne (sonet, pieśń, tren, fraszka, wiersz biały),
- rozróżnia podmiot liryczny, bohatera wiersza i autora tekstu,
- wskazuje obrazy poetyckie i środki artystyczne w wypowiedzi, w tym: neologizm, eufemizm, inwokację,
- rozpoznaje bajkę, balladę wśród innych tekstów poetyckich,
- wie, że ballada należy do gatunków mieszanych,
- zna podstawowe pojęcia z zakresu sztuki filmowej i teatralnej, wymienia osoby zaangażowane w powstanie poszczególnych elementów spektaklu, filmu,
- wskazuje związki między tekstem kultury a dziełem literackim.

II. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego – uczeń:

- wskazuje i potrafi odmienić typowe przykłady rzeczownika, przymiotnika, czasownika, liczebnika (i jego rodzaje) i zaimka, określa, nie zawsze samodzielnie, ich formy gramatyczne,
- rozpoznaje, niekiedy z pomocą, nieodmienne części mowy: przysłówki, przyimek spójnik, partykułę,
- oddziela temat wyrazu od końcówki,
- zna podstawowe typy imiesłowów, zasady ich tworzenia i odmiany,
- rozpoznaje na typowych przykładach części zdania: podmiot, orzeczenia, przydawkę, dopełnienie, okolicznik (wybrane rodzaje),
- wskazuje zdania bezpodmiotowe,
- określa, nie zawsze samodzielnie, związki wyrazów współrzędnych i podrzędnych w zdaniu pojedynczym oraz zależności pomiędzy zdaniami składowymi w zdaniu złożonym,
- rozróżnia rodzaje zdań pojedynczych (rozwinęte, nierozwinęte, oznajmujące, pytające, rozkazujące) oraz prostych zdań złożonych (współrzędnie i podrzędnie), tworzy ich wykresy,
- przekształca zdania pojedyncze na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzenia z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdania złożone i odwrotnie,
- zna pojęcie mowy zależnej i niezależnej, przekształca te rodzaje wypowiedzi między sobą,
- zna pojęcia: rodzina wyrazów, wyraz podstawowy, wyraz pochodny, formant, rdzeń, podstawa słowotwórcza,
- rozróżnia rodzaje formantów w zależności od ich funkcji,
- wskazuje różnice między słowotwórczym a rzeczywistym znaczeniem wyrazów,
- określa rodzaje wyrazów złożonych,
- wskazuje różnice między głoską i literą,
- rozróżnia głoski dźwięczne i bezdźwięczne, ustne i nosowe,
- wskazuje na prostych przykładach zjawiska: utraty dźwięczności w wygłosie, upodobnień pod względem dźwięczności, uproszczeń grup spółgłoskowych.

2. Zróżnicowanie języka – uczeń:

- dostrzega różnice między wyrazem pokrewnym, bliskoznacznym, homonimem,
- wzbogaca zasób słownictwa, m.in. o powiedzenia, przysłowia, związki frazeologiczne,
- zna typy skrótów i skrótowców,
- wskazuje w wypowiedziach środowiskowe i regionalne odmiany języka oraz zróżnicowanie stylistyczne (styl potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy),
- wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone, w tym słownictwo ogólnonarodowe oraz o ograniczonym zasięgu, np. kolokwializmy, archaizmy.

3. Komunikacja językowa i kultura języka – uczeń:

- dostosowuje wypowiedź do adresata, sytuacji komunikacyjnej, stosuje zwroty grzecznościowe, odpowiednio dobiera werbalne i niewerbalne środki przekazu,
- wyraża wprost intencje wypowiedzi,
- rozróżnia komunikaty: informacyjny, ikoniczny, literacki, reklamowy,
- zna pojęcie błędu językowego,
- rozróżnia normę wzorcową i użytkową,
- stara się stosować zasady etykiety językowej.

4. Ortografia i interpunkcja – uczeń:

- zna i stara się stosować podstawowe zasady interpunkcji i pisowni: u i ó, rz i ż, ch i h, om, on, em, en, ą, ę, wielkiej i małej litery, spółgłosek miękkich oraz najważniejszych wyjątków od poznanych reguł,
- dostrzega podstawowe rozbieżności między mową a pismem i wykorzystuje tę wiedzę w praktyce,
- podejmuje próby poprawnego zapisu partykuły -nie i cząstki -by z różnymi częściami mowy,
- oddziela zdania składowe w zdaniu złożonym przecinkami,
- rozpoznaje niektóre spójniki, przed którymi należy postawić lub nie przecinek w zdaniu złożonym.

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki – uczeń:

- wypowiada się krótko na określony temat dotyczący codzienności, lektur, filmu, podejmuje próbę uczestnictwa w dyskusji,
- dostosowuje styl i język wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej i adresata,
- formułuje proste pytania i odpowiedzi, wyraża wprost swoje intencje,
- wygłasza na podstawie materiału opracowanego podczas lekcji przemówienie, monolog,
- wygłasza test poetycki z pamięci, stara się zachować poprawną wymowę i prawidłowo akcentować wyrazy i zdania.

2. Mówienie i pisanie – uczeń:

- zachowuje odpowiedni układ graficzny i tworzy, niekiedy z pomocą nauczyciela, list prywatny i oficjalny, opis miejsca, krajobrazu, postaci, przedmiotu, zwierzęcia, przeżyć, sprawozdanie, kartkę z dziennika, pamiętnika, instrukcję, przepis, zaproszenie, ogłoszenie, kartkę z pozdrowieniami,
- formułuje opis obrazu, rzeźby, plakatu, z pomocą wskazuje konteksty dzieła,
- formułuje własnymi słowami krótką notatkę w różnych formach na podstawie wysłuchanej informacji, przeczytanego tekstu,
- tworzy z pomocą nauczyciela lub opartą na schemacie z lekcji rozprawkę argumentacyjną, formułuje tezę, hipotezę, argumenty i przykłady, wyciąga wnioski,

- przygotowuje plan wypowiedzi i wykorzystuje go przy tworzeniu dłuższych form,
- zapisuje opowiadanie twórcze i odtwórcze przy użyciu narracji pierwszoosobowej lub trzecioosobowej, potrafi umieścić w nim dialog i opis,
- tworzy charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera fikcyjnego,
- streszcza i przekształca tekst literacki, popularnonaukowy,
- przygotowuje, z pomocą nauczyciela, wywiad, zna jego podstawowe elementy,
- zachowuje trójdzielną kompozycję, stosuje co najmniej trzy akapity w dłuższych formach,
- wyszukuje cytaty i wykorzystuje je we własnej wypowiedzi,
- stara się zapisać tekst czytelnie
- zna podstawowe zasady poprawności ortograficznej, interpunkcyjnej, językowej i stara się je stosować w tworzonych tekstach.

IV. SAMOKSZTAŁCENIE – uczeń:

- korzysta, zazwyczaj poprawnie, ze słownika ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych i poprawnej polszczyzny,
- korzysta z materiałów i pomocy dydaktycznych znajdujących się w bibliotece,
- wyszukuje informacje w internecie.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie osiąga poziomu wymagań koniecznych, brak mu nawet minimalnej aktywności w zdobywaniu wiedzy i umiejętności, w związku z tym nie jest w stanie, nawet z pomocą nauczyciela, wykonać zadań o niewielkim stopniu trudności.